

Достъп до пазара на труда

I. Въведение

1. . Правото на труд е **основно човешко право**, което се счита, че спада към категорията на социалните и икономически права: **а)** то обхваща **всички форми на труд**, включително наемен труд, самостоятелна заетост, надомна работа и други дейности, генериращи доходи; **б)** правото на достоен труд има три измерения: право на труд, права на работното място и право на адекватна социална закрила; **в)** на правото на труд кореспондира **задължението** на държавата да **гарантира** на лицата правото им на свободно избрана или приета работа, включително правото да не бъдат несправедливо лишавани от работа.
2. Правото на достоен труд е залегнало в редица международни и регионални договори.

II. Стандарти на ООН

1. Основополагащ принос за развитието на международните стандарти за правото на труд има [Международната организация на труда \(МОТ\)](#). Някои от нейните ключови документи са: **а)** [Конвенцията относно принудителния труд](#) от 1930 г. (№ 29); **б)** [Конвенцията за синдикалната свобода и закрилата на правото на синдикално организиране](#) от 1948 г. (№ 87); **в)** [Конвенцията за правото на организиране и на колективно договаряне](#) от 1949 г. (№ 98); **г)** [Конвенцията относно дискриминацията в областта на труда и професиите](#) от 1958 г. (№ 111) и др.
2. В [Международния пакт за икономическите, социални и културни права \(МПИСКП\)](#) от 1966 г. правото на труд е подробно разгледано: **а)** в член 6, параграф 1 се дава определение на правото на труд, а в параграф 2 неизчерпателно се изброяват някои примери за задължения на държавите – страни по Конвенцията; **б)** индивидуалните аспекти на правото на труд са разгледани в член 7, който прогласява правото на всеки да се ползва от справедливи и благоприятни условия на труд и очертава съставните елементи на това понятие (); **в)** колективните аспекти на правото на труд са разгледани в член 8, който прогласява правото на всеки да създава синдикати и да членува в избран от него синдикат, както и правото на синдикатите да функционират свободно; **г)** правото на труд и достъп до заетост е разгледано и с оглед на спецификите на определени категории лица, например жените, младите хора, възрастните хора и мигрантите.

III. Стандарти на Съвета на Европа

1. [Европейската социална харта \(ЕСХ\)](#) е приета през 1961 г. и преразгледана през 1996 г. Гарантираните от нея права се отнасят до всички хора и на практика всички аспекти на живота, включително трудовите права: **а)** установява се забрана на принудителния и детския труд; **б)** гарантира се защита на работниците на възраст 15-18 години; **в)** гарантира се правото на препитание със свободно избрана професия; **г)** въвежда се задължение за провеждане на икономическа и социална политика, насочена към осигуряване на пълна заетост; **д)** въвежда се задължение за гарантиране на справедливи условия на

- труд; е) гарантира се защитата от сексуален и психически тормоз; ж) гарантират се свободата на създаване на синдикати и колективно договаряне, защитата в случай на уволнение, правото на стачка; з) гарантира се правото на достъп до работа за хората с увреждания.
2. ЕСХ въвежда механизъм за контрол, основан на представянето на национални доклади от държавите – страни по нея (Протокол от 1991 г.), както и система за колективни жалби (Протокол от 1995 г.), която позволява, наред с останалото, на синдикатите и неправителствените организации да представят колективни жалби пред [Европейския комитет по социални права](#).

IV. Стандарти на ЕС

1. С влизането в сила на [Хартата на основните права на Европейския съюз](#) в обхвата на правото на ЕС са включени множество аспекти на заетостта и социалния живот, които преди това са се считали за отговорност на националните правителства:
- а)** член 15 гарантира правото на труд и на свободен избор на професия, както и правото на всеки гражданин на ЕС да търси работа, да работи, да упражнява правото си на установяване и да предоставя услуги във всяка държава членка; **б)** освен това правата на солидарност, залегнали в Хартата, включват правото на работниците на информация и консултации, правото на колективно договаряне и действие, правото на достъп до услуги за намиране на работа, защита в случай на неоснователно уволнение, справедливи и честни условия на труд, както и забрана на детския труд и защита на младите хора на работното място.

Източници:

<https://libguides.ilo.org/c.php?g=657806&p=4649148>
<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=4slQ6QSmIBEDzFE0vLCuW1a0Szab0oXTdImnsJZZVQfUKxXVIsd7Dae%2FCu%2B13J25Nha7I9NlwYZ%2FTmK57O%2FSr7TB2hbCAidyVu5x7XcqjNXn44LZ52C%2BIkX8AGOrVyIc>
<https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/research-and-databases/kilm/lang-en/index.htm>
<https://www.ilo.org/inform/lang--en/index.htm>
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-27-work-and-employment.html>
<https://www.unhcr.org/en-ie/613f11d44.pdf>
<https://www.coe.int/en/web/compass/work#7>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0743>
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3620
<https://www.eud.eu/policy-recommendations-on-labour-market/>
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/41/free-movement-of-workers>
<https://www.mlsp.government.bg/dostp-do-pazara-na-truda-1>

